

Wahlfelts bajonettfäktningsgevär M/1867

Mikael Lauth

Eskilstuna Vapenhistoriska Förening, EVHF

2023-04-04

Inledning

Denna artikel kommer att behandla major Fredrik Wahlfelts bajonettfäktningsgevär M/1867 med avseende på konstruktion och hur det är tänkt att fungera. Det specifika geväret inhandlades på Probus Auktionshus nådens år 2022. Efter grundlig rengöring från gammalt fett, oljebehandling av delarna i trä, putsning av mässingdelarna och smörning av metalldelarna så framträdde en del detaljer värd att nämna i denna artikel.

Stridstaktik under 1800-talet

Den stridstaktik som tillämpades från 1700-talet in på 1800-talet kallades "lineartaktiken" och finns beskriven i 1775-års stridsreglemente med uppdatering år 1781. Utgångspunkten i lineartaktiken att ett regemente bestående av minst 600 man delades i två bataljoner med 300 man i varje och luckan mellan bataljonerna skulle vara cirka sex meter.

Soldaterna i varje bataljon ställdes upp i tre djupa led, vilket gav möjlighet att skjuta med ett stort antal gevär samtidigt. Önskvärt var att framryckningen mot fienden ägde rum i öppen terräng för att kunna bibehålla den "raka" linjen någorlunda väl. Då soldater dödas eller skadas i första ledet skall nästa man i leden bakom kliva fram och fylla luckan så att kraften i första ledet bibehålls. Eldgivningen under framryckningen ges genom salveld från alla tre leden samtidigt och här ser man att det är oerhört viktigt att soldaterna i tredje ledet är tillräckligt nära så att " tredje ledets gevärsmynningar sträcks väl framom det första ledets huvuden" för att inte riskera att skjuta sina egna kamrater.

Kanonerna ligger cirka 45-50 steg framför det framryckande infanterifronten och bombarderar fienden och när man kommit så nära fienden som 60 meter backar kanonerna undan till förutbestämda luckor och därefter börjar "charge" med hela styrkan. Då det är 24 meter kvar till fienden, ges tecken med trumman att elden skall upphöra, de som skjutit skall ladda om. När det bara är 18 meter kvar innan man når fienden skjuter de två sista leden en salva, bajonetten fälles och det går på mot fienden för det avgörande bajonettanfallet.

Stridstaktiken uppdaterade i och med 1848 års reglemente där regementen delades upp i fler och mindre grupper men lineartaktiken var basen i de nya formationerna.

Träning med bajonettfäktningsgevär

Som om det inte vore illa nog med att man kan bli skjuten, bli träffad av en kanonkula, sprängd i småbitar av en granat så kan man bli spetsad av en bajonett när man kommit tillräckligt nära fienden.

Att träna med sitt ordinarie infanterigevär med bajonett påsatt är möjligt vid träning mot halmdockor eller liknande men när det kommer till strid man mot man så är det viktigt att man inte skadar sin sparringpartner eller sig själv och där kommer bajonettfäktningsgeväret väl till pass.

Bajonettfäktningsgevär har funnits lika länge som det funnits bajonetter och utformningen har ofta varit ett enkelt gevär av trä med en stor kula fram eller en knapp virad med något mjukt material för att kombattanterna inte skall skada varandra.

Wahlfelt, Paul Axel Fredrik

Fredrik Wahlfelt, föddes 19 februari 1817 i Stockholm och avled den 16:e juli 1873 i Wiesbaden, Tyskland 56 år gammal. Fredrik Wahlfelt föräldrar hette Svante Wahlfelt och Kristina Tham som fick tre barn och Fredrik var deras andra barn. Då Svante Wahlfelt var kapten i det militära följde Fredrik

i sin fars fotspår och verkade i Andra Lifgardet och avancerade till major 1862. Han var verksam inom Gymnastiska Central Institutet (GCI), militärakademin i Karlberg och Marieberg där han utbildade i gymnastik och vapenhantering (fäktpedagog).

Utöver detta så bidrog Fredrik Wahlfelt med både teoretiska och praktiska underlag avseende gymnastikutbildning vapenhantering. Dessutom så utvecklade han ett bajonettfäktningsgevär som kommer att behandlas i kommande avsnitt.

Wahlfelts bajonettfäktningsgevär

Bajonettfäktningsgeväret som behandlas nedan inhandlades på auktion anordnad av Probus Auktioner AB under 2022. Geväret är tillverkat i Eskilstuna av firman C. G. Granberg.

Den utmärkande egenskapen hos Wahlfelts bajonettfäktningsgevär är den fjädrande bajonetten. Fördelen med detta system är att bajonettens spets endast behöver en relativt liten knapp i spetsen utan att riskera skada sparringpartnern vid träning och gör att bajonetten blir mer lik en äkta bajonett med avseende på gevärets totala balans då det inte blir lika framtungt.

I figur 1 nedan visas de ingående delarna av bajonettfäktningsgeväret.

Figur 1: a= bajonettfäktningsgevär, b=mässingfjäder, c= bajonett med styrningar och piphylsa.

Pipan är 83 cm lång med 4 räfflor som gör ett varv på pipans längd. Att pipan är räfflad kan bero på att man vill minska kontaktytan mellan fjäder och insida pipa samt de cylindriska styrytorna hos bajonetten. Det är möjligt att detta också minskar känsligheten mot damm eller smuts som kan komma in i pipan.

Varbygel och två pipbanden mellan stock och pipa är tillverkade av mässing. Det mellersta pipbandet har ingen låsning utan hålls fast av friktionen mellan stock och pipa. Främre pipbandet hålls på plats med piphylsan som även agerar som styrning av bajonetten som har ett cirkulärt tvärsnitt.

I figur 2 nedan visas hur piphylsan är monterad mot pipan. Det är endast piphylsan som har gängor för skruvarna. Motsvarande hål i pipan har något större diameter än skruvarna och skruvarnas längd är så anpassade att de inte sticker in i pipan och därmed hindrar intryckning av bajonetten i pipan.

Figur 2. Piphylsans infästning i gevärspipan.

I figur 3 och 4 visas blecket där normal låset sitter skruven som håller detsamma vilket kan tyckas vara lyxigt eftersom de endast har en "kosmetisk" funktion. Att C. G. Granberg vill skylta med sitt namn kan vara en nog så god anledning. Reklam är inget nytt påfund.

Figur 3. Låsbleck med C. G. Granberg firma.

Figur 4. Skruv och mässingbrick till låsbleck.

Höjdpunkten på hela bajonettfäktningsgeväret är mässingsbakkappan, se bild 5 där inskriptionen framträder efter rengöring och lättare putsning av mässingen:

Figur 5. Bakkappan på bajonettfäktningsgeväret

Inskriptionen på franska på bakkappan lyder: "Invention du Major de Wahlfelt á Stockholm en Suede" vilket fritt översatt till svenska blir "Uppfinning av Major Wahlstedt i Stockholm, Sverige".

Man kan misstänka att Wahlfelt önskade att geväret skulle få stor spridning och att han skulle kunna tjäna en hacka på royalties vid försäljning till andra länders försvarsmakter.

Tekniska data Wahlfelts bajonettfäktningsgevär

Figur 6. Wahlfelts bajonettfäktningsgevär.

Data:

Gevärets totala längd:	160 cm med bajonett i sitt yttersta läge
Bajonettens utstick:	38 cm, bajonetten kan fjädra in i pipan hela sin längd
Piplängd:	83 cm med 4 räfflor, räffelstigning 1 varv på pipans längd
Pipans ytterdiameter vid mynningen:	18,5 mm
Diameter knapp bajonettspets:	14 mm
Gevärets vikt:	2,2 kg

English summary

This article is covering military tactics late 1700 to mid 1800 and when the bayonet fencing did take place during a fight. Fredrik Wahlfelt, Major in the military service located at "Andra Lifgardet" who worked as an instructor in gymnastics and weaponry. He did also invent the special bayonet fencing rifle for training purpose in which this article is showing the design and technical data for.

Referenser

Samtliga referenser är hämtade via sökningar på internet:

1. http://www.hhogman.se/krigsorganisation-i10-1800-tal.htm#xl_Stridsreglementen
2. <https://www.augustasresa.se/tag/wahlfelt/>
3. https://sok.riksarkivet.se/?Sokord=Ernst+A+Kallenberg&page=4&postid=Arkis+a187ad00-9bd0-4fd1-a000-194c10c5e764&tab=post&s=TARKIS08_Balder
4. <https://digitaltmuseum.se/011024417537/bajonettfaktningsgevar-m-1867>